

GUIA PEDAGÒGICA PER LA IGUALTAT



2022

PRESENTACIÓ

Des de l'Ajuntament de Sant Joan Despí, a través dels departaments d'Igualtat i Educació, treballem conjuntament amb les escoles, nens i nenes i equips de professionals que participen activament en l'educació d'infants i joves, per desenvolupar accions que permetin potenciar la igualtat real i efectiva, el respecte a la diversitat i prevenir la discriminació i les violències masclistes i LGTBIfòbiques, així com reduir conductes de risc i facilitar la detecció prematura de relacions abusives.

El Consell d'Infants és un gran exemple d'aquesta feina, que ens ha permès introduir canvis, noves mirades i posicions dins de l'escola, convertint-se en exemple d'una nova generació amb valors essencials i lluites per crear un món diferent i digne per a tothom.

Aquesta petita Guia pedagògica que teniu a les mans, és una proposta i reivindicació del Consell d'Infants que ens permet mantenir el nostre compromís per una educació de qualitat, on s'inclogui la perspectiva de gènere i promogui una vida lliure de relacions de poder i estereotips, facilitant un desenvolupament lliure i igualitari de cadascuna de les persones implicades en la nostra comunitat educativa.

Cal acompanyar infants i joves a interpretar els missatges i les actituds que els arriben, per tal de garantir el seu sentit crític i que puguin identificar els estereotips relacionats amb el gènere per no reproduir-los en la vida diària, així com reconèixer i rebutjar les actituds discriminatòries per raó de gènere tot fomentant valors com la cooperació, el respecte, l'empatia i la igualtat.

Desitgem que aquest document pugui ser una guia per al professorat i altres agents educatius que, des de la seva quotidianitat, intervenen de forma directa i estreta en l'educació dels infants, i que, per tant, seran de gran influència en la construcció de la societat futura.



Belén García Criado
Alcaldeessa de Sant Joan Despí

INTRODUCCIÓ

Del Consell d'Infants

El Consell d'Infants de Sant Joan Despí durant el curs 2021-2022 va detectar la necessitat de visibilitzar, reflexionar i debatre al voltant dels rols i estereotips de gènere. Per tal de treballar-hi, es van elaborar uns vídeos en què apareixen diferents situacions on el gènere juga un paper essencial. Aquesta guia pedagògica pretén ser la culminació del projecte, tot acompanyant la reflexió derivada de la visualització dels vídeos a les aules.

Els rols i estereotips de gènere són aquelles expressions diferenciades en funció del gènere, des dels comportaments, actituds i valors fins als atributs o característiques d'una persona. Que al pati juguin majoritàriament nois a futbol o que les noies portin més roba de color rosa que els nois no és casual, sinó fruit d'un procés d'aprenentatge de valors, comportaments, etc. diferenciat segons el gènere. Aquest procés contribueix a reproduir estereotips i rols de gènere, i va més enllà d'aficions o gustos: tampoc és casual que les noies tendixin a ser les "bones alumnes" i els nois els que revolucionen la classe.



L'escola té un paper clau en el desenvolupament dels rols i estereotips de gènere. És per això que volem treballar aquest tema a les aules, per prendre'n consciència i adquirir una mirada crítica. Amb aquesta guia no es vol assenyalar allò que està bé o malament, sinó que es volen trencar les preconcepcions i donar pas a la reflexió, tot avançant cap a una societat més feminista.

L'elaboració d'aquesta guia pedagògica planteja una oportunitat per treballar el gènere en un dels principals espais de socialització d'infants, en un grup d'aprenentatge entre iguals que es relacionen tant en espais formals com informals. És per això que mitjançant el treball a l'aula es poden aconseguir repercussions fora d'aquesta.

Per tant, la guia pretén ser una eina que ajudi els nois i noies a entendre's elles mateixes i el seu entorn, i pot ser la clau que els obri les portes a noves maneres d'expressar-se i interactuar.

ACTIVITATS

1

CERT O FALS

OBJECTIUS



Visibilitzar el sexisme interioritzat



Reflexionar sobre la igualtat i la desigualtat de gènere

MATERIALS



Cartolines



Retoladors i fulls

INSTRUCCIONS

Prèviament es crearan unes senzilles targetes amb cartolina. En algunes s'escriuran diverses frases sobre la igualtat i, en les restants, estereotips sexistes.

Per exemple, posar afirmacions com "els nens i les nenes som iguals", "els nens juguen millor al futbol que les nenes" o "els nens no saben cosir".

30'

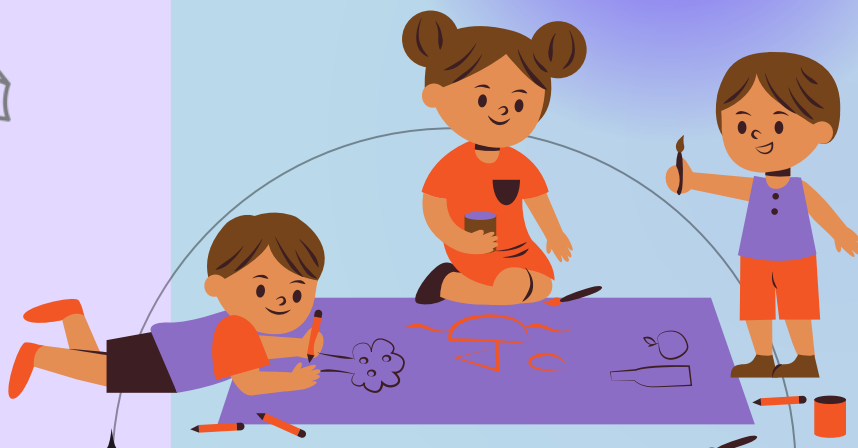


Cada vegada que se'n treu una, l'alumnat haurà de dir si pensa que l'afirmació que hi apareix és certa o falsa i el motiu.

D'aquesta manera es treballa eliminar creences equivocades sobre els sexes.

En cas que l'afirmació sigui falsa s'afegirà una frase en positiu per posar en valor la igualtat de gènere i la importància de construir nous relats.

En cas que l'afirmació sigui certa es representarà en forma de dibuix. D'aquesta manera es treballa l'eliminació de creences equivocades sobre els sexes.



OBJECTIUS



Identificar estereotips de gènere



Analitzar les diferències de gènere en l'educació dels nens i nenes

MATERIALS



Fotografia d'un nadó



Retoladors i fulls

INSTRUCCIONS

L'aula es dividirà en quatre grups i a cada grup es donarà la mateixa foto d'un nadó, amb l'única diferència que a dos grups es dirà que el nadó es diu Mònica (o qualsevol nom de dona) i als altres dos que es diu Lluc (o qualsevol nom d'home). Cada grup no ha de saber què s'explica en els altres.

Llavors, es demanarà que cada grup imagini i descrigui com serà la vida d'aquest nadó: a l'escola, amistats, extraescolars, adolescència, què estudiarà, de què treballarà, aficions, allò que li agrada, si tindrà fills, com es farà gran... (10 min per a la preparació)

Al cap d'una estona, cada grup presentarà a la resta del grup el nadó (7/9 min).

S'intenta analitzar en clau de gènere les diferents vides que han plantejat. És aquí on les preguntes de reflexió proposades per les activitats poden anar molt bé (15 min).

35'



APUNTS PER A LA REFLEXIÓ

- Ha estat fàcil trobar diferències en les formes d'educació dels nens i nenes? Quines diferències culturals heu trobat?
- Quines conseqüències té l'educació dels nens i nenes quan després persones adultes?
- Ser home i ser dona depèn del fet biològic dels cossos o de la forma com s'educa?
- Com s'eduquen els nens? Què se'ls diu?
- I les nenes, com s'eduquen?

OBSERVACIONS

- L'activitat permet l'observació i anàlisi, treball en grup, expressió creativa.
- Rescatar tots els estereotips de gènere que sorgeixin en el debat, es pot analitzar la construcció social que es fa del fet de ser home o dona.



3

ELS HOMES I LES DONES DEL FUTUR



OBJECTIUS



Incentivar la imaginació sobre noves formes de ser home i de ser dona diferents del model de gènere tradicional



MATERIALS



Paper de diari i revistes



Retoladors i fulls



Tisores i cola



INSTRUCCIONS

Es divideixen els i les estudiants en 3 o 4 grups. Per a aquest exercici pot ser interessant que els grups es divideixin de la següent manera: un grup femení, un de masculí i un o dos mixts.

Després se'ls demanarà que dissenyin, utilitzant el material que tenen, l'home i la dona del futur: incloent la descripció de cada home i dona i la forma com els agradaria que fossin (20 min.). És important donar temps perquè l'alumnat discuteixi i reflexioni en grup)

Després, cada grup presentarà el seu treball i s'anirà comentant en el grup gran (15 min.).



APUNTS PER A LA REFLEXIÓ

Segons el professorat.

35'



4

LA CARTA ALS REIS



OBJECTIUS



Saber que les joguines són iguals per a tothom



Fugir dels estereotips i prejudicis de gènere de la societat actual



MATERIALS



Retoladors / Bolígraf i fulls



INSTRUCCIONS

Es donarà un paper a cada nen i nena.

Aleshores es demanarà a cada participant que esculli, de les joguines que hi ha, les que demanaria per Reis. A més, hi pot afegir dos regals més que no hi siguin.

Quan hagin acabat, es posarà en comú. Cadascú llegirà la seva carta als Reis, i el/la dinamitzador/a anirà anotant els estereotips de gènere que apareguin i aspectes rellevants que vulgui treballar. D'aquesta manera, s'aniran posant de relleu quines joguines han triat els nens i quines han estat escollides per les nenes. És interessant compartir el percentatge de la tria diferenciada per gènere per tal de fer-ho més visible.

Finalment, es farà un debat o punt final per veure si creuen que les joguines tenen gènere; si a les nenes els desagradaria una pilota o si als nens els agradaria una nina.

15'





SUGGERIMENTS

També es pot demanar que pintin els dibuixos que apareixen a la fitxa amb color blau o rosa; sense donar cap més explicació. Però només poden estar pintats d'un sol color. Després es fa la reflexió si els roses són per a les nenes i els blaus per als nens.



APUNTS PER A LA REFLEXIÓ

- És interessant visibilitzar el costum de classificar les joguines segons el gènere.
- Tothom pot jugar amb totes les joguines?
- Hi ha joguines de nens? I de nenes? Per què ho creieu?
- Què passa quan algú vol una joguina que s'assigna a l'altre gènere?
- Quins suggeriments faríeu a les empreses que fan els anuncis o joguines?



GLOSSARI

ANDROCENTRISME

Visió que només té en compte les experiències dels homes i pren l'home com a mesura i model de totes les coses, de manera que invisibilitza i silencia l'expertesa femenina i exclou les dones dels discursos i de la vida social.

DISCRIMINACIÓ DE GÈNERE

Tractament desigual d'homes i dones pel simple fet de ser-ho, i que afecta de forma negativa majoritàriament a les dones. Aquest tipus de discriminació està basat en el conjunt de rols i estereotips que hi ha encara actualment en la societat, als mitjans de comunicació, la publicitat, el llenguatge... Per desgràcia, aquestes discriminacions no són fàcils de detectar, ja que estan molt interioritzades i les trobem com a costums i tradicions.

EMPODERAMENT

La presa de consciència del poder que, individual i col·lectivament, tenen aquelles persones o grups socials especialment desfavorits, i que incrementen la seva força, autoestima i la seva capacitat per actuar en l'àmbit polític o social.

EQUITAT DE GÈNERE

És un principi de justícia social i política que té per objectiu avaluar i tractar les condicions que mantenen les desigualtats socials amb l'objectiu d'eliminar les desigualtats entre dones i homes i reconèixer les diferències de gènere que ens enriqueixen.

ESTEREOTIPS DE GÈNERE

Conjunt d'opinions, imatges i/o creences socialment atribuïdes a homes i dones d'una manera molt diferent pel que fa a les capacitats, característiques i comportaments a complir i desenvolupar socialment. Per tant, són nocius perquè limiten la capacitat de les persones per desenvolupar-se i prendre decisions sobre les seves vides i projectes vitals. Només poden ser desmuntades per mitjà de la sensibilització, la reflexió i sobretot l'educació.

ESTEREOTIPS FEMENINS

Esponantaneïtat
Tendresa
Feblesa física
Intuïció
Acceptació
Superficialitat
Submissió
Passivitat
Abnegació
Volubilitat
Dependència

ESTEREOTIPS MASCULINS

Raó
Agressivitat
Fortalesa física
Intel·ligència
Autoritat
Profunditat
Domini
Activitat
Inconformisme
Tenacitat
Independència

EXPRESSIÓ DE GÈNERE

Concepte que s'utilitza per referir-nos a l'aspecte físic de la persona tenint en compte la roba que porta, el pentinat, si va maquillada a no, com gesticula o s'expressa, com camina... Fa referència a com cadascú se sent més còmode per mostrar-se al món.



FEMINISME

Moviment polític i social que denuncia la submissió tradicional de les dones als homes i promou la igualtat de gènere. El feminisme suposa, per tant, una forma diferent de mirar i entendre el món, el poder i les relacions entre els sexes.

GÈNERE

És el conjunt de característiques socials, culturals, polítiques, psicològiques, jurídiques i econòmiques construïdes socioculturalment i que la societat assigna a les persones de manera diferenciada com a pròpies d'homes i dones. Aquesta construcció fa aferrar-nos a aquestes dues categories (masculí o femení) per aconseguir el reconeixement i l'acceptació social.

IDENTITAT DE GÈNERE

Autoconcepció que té una persona de si mateixa respecte al gènere sentit. Aquí hi trobem dues categories: les persones CIS (que s'identifiquen amb el gènere que els van assignar en néixer) i les persones TRANS* (que no s'identifiquen amb el gènere que els van atribuir en néixer).

IGUALTAT DE GÈNERE

Fa referència a que totes les persones, i en concret les dones al ser discriminades pel fet de ser-ho, han de ser tractades per igual i rebre els mateixos drets polítics, econòmics, socials i civils, independentment de l'ètnia, diversitat funcional, lloc d'origen, edat, orientació afectivosexual, identitat de gènere, religió, ideologia, etc. Aquest és un dret fonamental de totes les persones que permet el desenvolupament personal i la presa de decisions sense les limitacions imposades pels rols de gènere tradicionals.



LLENGUATGE INCLUSIU

Llenguatge no sexista que pretén evitar un ús del llenguatge que tendeix a invisibilitzar o amagar la presència o actuació de les dones. Per exemple, incloent el femení en el llenguatge (els i les alumnes, per exemple), o bé cercant l'ús de paraules neutres (l'alumnat).

MASCLISME

Conductes de domini, control i abús de poder dels homes sobre les dones i que, alhora, imposa un model de masculinitat que encara és valorat per una part de la societat com a superior. La violència contra les dones és l'expressió més greu i devastadora d'aquesta cultura, que no només destrueix vides, sinó que impedeix el desenvolupament dels drets, la igualtat d'oportunitats i les llibertats de les dones.

PATRIARCAT

Forma d'organització social, política i econòmica per la qual els homes d'una societat tenen les posicions de més poder i releguen les dones a posicions de submissió i subalternitat. Les dones són confinades en l'espai privat i a la funció reproductiva i de cures, mentre que els homes es reserven l'espai públic i l'activitat productiva.

ROL DE GÈNERE

Comportament que, en una societat concreta, s'espera d'una persona en funció del seu sexe. Generalment, una persona assumeix els rols de gènere i construeix la seva psicologia, afectivitat i autoestima al voltant d'aquests.

SEXE

És el conjunt de característiques físiques, biològiques i anatòmiques de les persones que neixen com a homes i dones.

SEXISME

Sistema social i cultural basat en la valoració de les persones segons el seu sexe, discriminant les nenes i les dones en considerar-les inferiors i subordinades. Per tant, és un mecanisme pel qual es privilegia els homes/nens sobre les dones/nenes. Està present en totes les formes de la vida social i tots els àmbits de les relacions humanes.

SISTEMA SEXE-GÈNERE

El sistema de gènere constitueix un ordre de construcció de les identitats, conductes i relacions de les persones en funció del seu sexe. Introdueix, determinacions i limitacions en totes les dimensions de la vida: aspectes relatius al cos, al desenvolupament i possibilitats de les persones, aspectes psíquics, socials i polítics. És important entendre que el sistema sexe-gènere no es limita a establir diferències, sinó que produeix i determina desigualtats entre homes i dones: el poder i el reconeixement social (i, en conseqüència, els recursos) s'atribueixen al que es considera masculí en detriment del que es considera femení.

	FEMENÍ	MASCULÍ
ESFERA	Privada Llar i àmbit domèstic	Pública Economia, la política
ROLS ESTEREOTIPS	Tendresa, emocionalitat, empatia, submissió, debilitat, altruisme, sense desig ni iniciativa sexual	Fortalesa, racionalitat, individualitat, lideratge, poder, defensa dels propis, desig i iniciativa sexual.

FEMENÍ

MASCULÍ

TREBALLS / FEINES

Relacionats amb la cura i l'àmbit social de les persones (sanitat, educació, ciències socials o humanitats, neteja...) o amb l'atenció a les persones (administració, atenció al públic...).

Relacionats amb la producció de béns (construcció, indústria, enginyeries), amb les decisions econòmiques i polítiques (direcció d'empreses, economia, política) o amb la força física.

RECONeixEMENT SOCIAL

Poc o nul reconeixement social i econòmic perquè es consideren tasques poc valuoses i treballs que valen pocs diners o gens.

Reconeixement social i econòmic de les tasques de l'esfera pública i política i els treballs estan econòmicament més ben valorats.

VIOLÈNCIA MASCLISTA

Violació dels drets humans a través de la violència que s'exerceix contra les dones com a manifestació de la discriminació i de la situació de desigualtat en el marc d'un sistema de relacions de poder dels homes sobre les dones i que, produïda per mitjans físics, econòmics o psicològics, incloses les amenaces, les intimidacions i les coaccions, té com a resultat un dany o un patiment físic, sexual o psicològic, tant si es produeix en l'àmbit públic com en el privat.



El Consell d'Infants, contra els estereotips de gènere



Les nenes i nens del Consell d'Infants alcen la veu contra els rols i els estereotips de gènere que perpetuen les desigualtats que pateixen les dones. Tots i totes som lliures de portar la roba que ens agradi i de jugar a l'esport o a les joguines que vulguem. Per una societat igualitària, trenquem amb els rols i els estereotips de gènere!



CONSELL DELS
INFANTS
de Sant Joan Despí



Departament d'Educació,
Infància i Família
Ajuntament de Sant Joan Despí



AJUNTAMENT DE
SANT JOAN DESPÍ